

УДК 373.2/.3:005.336.2-022.358
DOI: 10.24144/2524-0609.2021.48.473-476

Яструб Оксана Олександрівна

кандидат педагогічних наук
учитель початкових класів

комунальний заклад «Луцький навчально-виховний комплекс № 26 Луцької міської ради Волинської області», м. Луцьк, Україна
jastrub-oksana@ukr.net

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4354-668X>

СИНХРОНІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Анотація. Актуальність дослідження обумовлюється пріоритетністю принципів наступності та перспективності сучасної освіти, дотримання яких забезпечить цілісне формування особистості протягом усіх років навчання в закладах освіти. Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, здоров'я, здатність до творчого самовираження, критичного мислення та інше. Наголошено на необхідності синхронізації основних положень дошкільної й початкової освіти, як приведення у відповідність змісту, форм та методів формування компетентностей дошкільника з вимогами до особистості, які ставить реформа Нової української школи. Мета статті полягає у визначенні основних аспектів синхронізації дошкільної освіти з початковою задля цілісного формування компетентностей дитини. Синхронізовано компетентності, визначені Базовим компонентом дошкільної освіти та Державним стандартом початкової освіти, побудованим відповідно до вимог Концепції нової української школи. У процесі порівняльного аналізу відзначено, що кожній з компетентностей Базового компоненту дошкільної освіти визначено компетентність у Державному стандарті початкової школи, що характеризує наступність та перспективність дошкільної та початкової ланок освіти. Оскільки провідною діяльністю в дошкільному віці є гра, то Базовим компонентом передбачено формування ігрової компетентності, а в початковій ланці школи освітній процес побудовано через гру.

Ключові слова: синхронізація; дошкільна освіта; початкова освіта; наступність; синхронізація цілей дошкільної та початкової освіти.

Вступ. Модернізація сучасного суспільства неможлива без усвідомлення значимості усіх ланок освіти та їх усебічного оновлення. У 2017 році стартувала реформа Нової української школи, яка й поклала початок оновленню дошкільної освіти через затвердження нового варіанту Базового компоненту дошкільної освіти (2021 р). Концепцією Нової української школи визначено вимоги до випускника як цілісної особистості, здатної до критичного мислення; як патріота з активною позицією, здатного діяти відповідно до моральних принципів і вміє приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; інноватора, здатного вносити нове в навколишній світ, розвивати економіку, бути конкурентним на ринку праці, вчитися впродовж життя [7]. Але формування такої особистості потрібно починати ще з раннього дошкільного віку (оскільки саме в цей період розвиваються пізнавальні інтереси та активність дитини) та продовжувати в процесі її навчання та виховання в інших закладах освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реалізації наступності навчання дітей дошкільного й молодшого шкільного віку є в полі зору А. Богущ, Л. Дзюбка, С. Козіна, О. Ковшар, О. Кононко, Т. Піроженко, Т. Поніманської, О. Проскури, Т. Степанової, Т. Фадеевої та ін. Так, А. Богущ стверджує, що через наступність можна забезпечувати цілісність та ефективність освітнього процесу в системі дошкільної та початкової освіти. Саме цілісність, на думку вченої, є показником послідовності й результативності цих рівнів освіти [1]. І. Ліпчевська і О. Половіна у праці «Наступність дошкільної освіти та Нової української школи: реалії та перспективи» розкривають невідповідності між існуючим станом розвитку, формування дитини в дошкільні роки і тими напрямками, які визначають Концептуальні застави реформування освіти в Україні на сучасному

етапі. Ці вчені наголошують, що для подолання наявних протиріч, потрібні нові підходи до підвищення кваліфікації працівників у галузі дошкільної освіти, зменшення кількості дітей у групах закладів дошкільної освіти, організація ефективної просвітницької діяльності серед батьків, налагодження співпраці садочка і школи у вихованні дитини [6, с. 203]. Уже О. Шадюк, аналізуючи інноваційні підходи до організації наступності дошкільної та початкової ланок освіти, наголошує на важливості синхронізації завдань дошкільної та початкової освіти у відповідності до вимог розвинених країн [11, с. 219]. Проте, на наш погляд, недостатня увага вченими зацентрована на аналізі положень, які розкривають синхронізацію компетентностей Базового компоненту дошкільної освіти і початкової ланки сучасної української школи, наступність та перспективність їх формування в освітньому процесі перших двох ланок освіти.

Мета статті полягає у визначенні основних аспектів синхронізації дошкільної освіти з початковою задля цілісного формування компетентностей дитини. У процесі наукового пошуку використано методи аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації та умовисновків, порівняння для синхронізації компетентностей, визначених Базовим компонентом дошкільної освіти і Державним стандартом початкової освіти Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Цілеспрямоване формування системи компетенцій дитини починається ще в закладі з дошкільної освіти. Про це і наголошує А. Богущ, зазначаючи, що на сьогодні державою зроблені кроки до забезпечення неперервності освіти через узгодження програм і методик та їх упровадження в освітньому процесі, визначення програмних результатів сформованості компетентностей відповідно до напрямів Базового компонента дошкільної освіти та їх врахування у подальшій ро-

боті початкової школи. Саме наступність дошкільної та початкової освіти, на думку вченої, сприяє уникненню кризових явищ, які виникають у процесі розвитку особистості [1, с. 23-24]. Разом з тим, А. Богуш наголошує на необхідності введення ще однієї складової між дошкільною і початковою освітою – передшкільної освіти (для дітей від п'яти до п'яти з половиною років), яка забезпечить єдність спеціальної (оволодіння компетенціями), загальної готовності та підготовку дитини до школи [2].

Поступовість у здобутті дошкільної та початкової освіти забезпечить подальший розвиток фізичних, інтелектуальних та психологічних характеристики особистості; спрямовує освітній процес на формування ціннісного ставлення дитини до себе, інших людей, до суспільства, природи та мистецтва [11, с. 277]. У контексті нашого дослідження зупинимося на синхронізації основних компетентностей дитини, які мають формуватися в дошкільний період та в початковій школі.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови термін «синхронний» трактується, як такий, що відбувається, діє паралельно; який точно збігається з іншими періодично змінними явищами чи процесами; одночасний [3]. На основі поглядів учених (А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Поніманська, О. Шадюк та ін.) резюмуємо, що синхронізація дошкільної й початкової освіти передбачає ліквідування відмінностей у вихованні дитини і вимагає приведення у відповідність змісту, форм та методів формування компетентностей дошкільника з вимогами до особистості, які ставить реформа Нової української школи.

У січні 2021 року було прийнято новий варіант Базового компоненту дошкільної освіти, у якому пріоритетними визначено наступність та перспективність розвитку дитини у період здобуття освіти в перших двох ланках освіти. Це, у свою чергу, забезпечується узгодженістю основних аспектів розвитку дитини в ці періоди; визначенню інтегрованих вимог, які відповідають віковим закономірностям становлення особистості та її провідним видам діяльності [2]. Наступність передбачає зв'язок між етапами розвитку та передачу й засвоєння особистісних і соціальних цінностей від одного покоління до іншого. На наш погляд, наступність у навчанні вимагає дотримання вимог до сформованості компетентностей здобувачів освіти на кожному віковому етапі.

Звернемося до аналізу поняття «компетентність». У словниках та енциклопедіях поняття «компетентний» трактується як:

– «той, що володіє компетенцією, тобто колом знань з певної галузі; *competens* (лат.) – відповідний, здібний; *competence* (англ.) – здібність (компетенція)» [10, с. 295];

– «той, хто має достатні знання в якій-небудь галузі, з чим-небудь добре обізнаний, тямучий, ґрунтується на знанні, кваліфікований» [3, с. 560];

– відповідність знань, умінь і досвіду осіб певного соціально-професійного статусу реальному рівню складності виконаних ними завдань і вирішення проблем [5, с. 237].

Резюмуємо, ключовими ознаками поняття «компетентність» є сукупність достатніх знань і вмінь, досвіду діяльності та здібностей, необхідних для здійснення продуктивної діяльності. Тоді наступність у сформованості компетентностей передбачає поглиблене формування певних загальних та ключових компетентностей на кожному віковому етапі навчання з поступовим їх поглибленням та ускладненням.

Зупинимося на синхронізації саме компетентностей дитини, визначеними Базовим компонентом дошкільної освіти та Концепцією нової української школи. Варто наголосити, що компетентність як результат дошкільної освіти та особистісне надбання відображає систему взаємопов'язаних компонентів фізичного, психічного, соціального, духовного розвитку особистості дитини: емоційно-ціннісного ставлення; сформованості знань, здатності та навичок до засвоєння й використання вітагенного досвіду [3]. У Державному стандарті початкової освіти компетентність – це набута в процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці, а компетенція розглядається як суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини [4]. Уже Концепція нової української школи компетентність трактує як динамічну комбінацію знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, які визначають здатність особистості успішно реалізувати професійну або навчальну діяльність [7, с. 10]. Поряд з цим, у Концепції розкривається сутність ключових компетентностей як таких здатностей людини, які сприяють особистій реалізації, розвитку, формуванню активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштуванню і які здатні забезпечити особистісну реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя [7, с. 10].

Концепцією Нової української школи та Державним стандартом початкової освіти визначено одинадцять компетентностей, якими мають оволодіти учні початкових класів [9]. В основі формування вказаних компетентностей – досвід здобувачів освіти, їх потреби, що стимулюють до навчання; здатності, набуті в школі, в родині та суспільному житті. А починати формувати ці одинадцять компетентностей потрібно ще з дошкільної ланки, забезпечуючи цим самим їх наступність і синхронізацію.

На основі проведеного вище аналізу, синхронізуємо компетентності, визначені Базовим компонентом дошкільної освіти та Державним стандартом початкової школи [9] (табл. 1).

Отже, аналіз таблиці 1 засвідчує, що кожна з компетентностей Базового компоненту дошкільної освіти цілеспрямовано й поступово продовжує формуватися в початковій школі, що синхронізує наступність та цілісність перших двох ланок освіти [7]. Оскільки провідною діяльністю в дошкільному віці є гра, то Базовим компонентом передбачено формування ігрової компетентності, як здатності дитини до вільної, емоційно насиченої, спонтанної активності з власної ініціативи, яка забезпечує реалізацію набутих дитиною знань, умінь, навичок та способів діяльності [3]. У свою чергу, Концепція нової української школи також пріоритетним вважає організацію освітнього процесу через гру та передбачає використання ігрових технологій в початковій школі серед яких значне місце відведено ігровим конструкторам LEGO [8]. Науковці (А. Богуш, С. Войтенко, З. Декунова та ін.) зазначають, що унікальність гри полягає в тому, що вона сприяє цікавій і захоплюючій діяльності учнів. Цікавість уявного світу робить позитивно налаштованою монотонну діяльність із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації, а емоційність ігрового дійства активізує всі психічні процеси дитини [8]. Використання різних ігрових технологій забезпечує підвищення пізнавальної активності учнів, формування необхідних компетентностей, розвитку ініціативи, прагнен-

Таблиця 1

Синхронізація компетентностей Базового компоненту дошкільної освіти і Державним стандартом початкової школи

Компетентності дітей (інваріантна/варіативна складові), визначені Базовим компонентом дошкільної освіти	Компетентності учнів, визначені Державним стандартом початкової школи
Рухова, здоров'язбережувальна, особистісна компетентності/ спортивно-ігрова компетентність.	Інноваційність, як відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі; навчання впродовж життя.
Предметно-практична, технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентності/ комп'ютерна грамота: цифрова компетентність.	Математична; інформаційно-комунікаційна.
Природничо-екологічна компетентність, навички, орієнтовані на сталий розвиток.	Екологічна та компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій
Ігрова компетентність.	Ігрова, комунікативна, мовленнєва та соціальна компетентності
Соціально-громадянська компетентність/ соціально-фінансова грамотність: соціальна компетентність і навички фінансової грамотності.	Громадянські та соціальні компетентності, підприємливість та фінансова грамотність.
Мовленнєва, комунікативна, художньо-мовленнєва компетентності/основи грамоти: мовленнєва компетентність у площині оволодіння основами грамоти; Іноземна мова: мовленнєва компетентність у сфері іноземної мови.	Вільне володіння українською мовою; здатність спілкуватися іноземними мовами.
Мистецько-творча (художньо-продуктивна, музична, театралізована) компетентність/ хореографія: хореографічна компетентність.	Культурна компетентність через залучення учнів до різних видів мистецтва.

ня до творчої діяльності, попереджає втому.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, проведене дослідження наголошує на необхідності синхронізації цілей дошкільної та початкової освіти. Визначені Базовим компонентом дошкільної освіти компетентності активно мають продовжуватися формуватися в початковій ланці. Оптимізацію освітнього процесу початкової та дошкільної ланок освіти забезпечує використання в освітньому процесі ігрових технологій. На наш погляд, задля цілісного формування особистості

необхідна синхронізація дошкільної з початковою шкільною освітою, що має на меті наскрізне формування компетентностей особистості, необхідних для її життєдіяльності та повноцінного функціонування в суспільстві.

Проведене дослідження не претендує на вичерпний розгляд проблеми, подальшого дослідження потребують питання експериментальної перевірки рівнів сформованих компетентностей дитини в закладі дошкільної освіти з прогнозуванням діяльності на продовження їх формування в початковій школі.

Список використаної літератури

1. Богуш А. М. Дошкільна і початкова ланки освіти – сходинки наступності. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2017. Вип.28. С.23–27.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України № 33 від 12 січня 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>. (дата звернення:30.03.2021)
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. Урядовий кур'єр, 2018. № 38. 43 с.
5. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г.Кремінь. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Ліпчеська І., Половіна О. Наступність дошкільної освіти та Нової української школи: реалії та перспективи. *Інноватика у вихованні*, 2018. Вип. 7(1). С.203–214.
7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. К.: 2016. URL: [https:// mon.gov.ua/storage/app/ media/ zagalna %20](https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20). (дата звернення: 01.04.2021)
8. Нова українська школа: навчання через гру. LEGO-технологія в освітньому процесі : метод. посібн. / За ред.. С. І. Войтенко, З. В. Декунова, А. М. Лавська, І. Д. Ягуна. Суми: НВВ КЗ СОІППО, 2017. 112 с.
9. Одинадять ключових компетентностей НУШ для початкової школи – чек-ліст для вчителя. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2108-11-kompetentnostey-uchnya-pochatkovo-shkoli-chek-lyst-dlya-vchitelya>. (дата звернення:4.04.2021)
10. Словник іншомовних слів / Уклад.: С.Морозов, Л.Шкарапута. К.: Наук думка, 2000. 775 с.
11. Шадюк О. Інноваційні підходи до організації наступності дошкільної та початкової ланок освіти. *Інноватика у вихованні*: зб. наук. пр. Вип. 11. / Упоряд. О. Б. Петренко; ред. кол.: Н. М. Коляда, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне : РДГУ, 2020. 225с. С. 219–123.

References

1. Bohush, A.M. (2017). Doshkilna i pochatkova lanky osvity – skhodynky nastupnosti [Preschool and primary education – the steps of continuity]. *Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika*, 28, 23–27. [in Ukrainian].
2. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity) (2021). [Basic component of preschool education (State standard of preschool education)]. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 33 vid 12 sichnia. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya> [in Ukrainian].
3. Busel, V.T (ed.). (2005). *Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Perun. [in Ukrainian].

4. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity [State standard of primary education]. (2018). Kabinet Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r. № 87. *Uriadovyi kur'ier*, 38. [in Ukrainian].
5. Kreminy, V.G. (ed.). (2008). *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of education]. Yurinkom Inter. [in Ukrainian].
6. Lipchevska, I., & Polovina, O. (2018). Nastupnist doshkilnoi osvity ta Novoi ukrainskoi shkoly: realii ta perspektyvy [Continuity of preschool education and the New Ukrainian school: realities and prospects]. *Innovatyka u vykhovanni*, 7 (1), 203–214. [in Ukrainian].
7. Nova ukrainska shkola [Conceptual principles of secondary school reform. «New Ukrainian school»] (2016, October 27). URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. [in Ukrainian].
8. Voitenko, S.I., et al. (Eds.). (2017). *Nova ukrainska shkola: navchannia cherez hru. LEGO-tekhnohohiia v osvithomu protsesi* [New Ukrainian school: learning through play]. SOIPPO. [in Ukrainian].
9. Odynadtsiat kliuchovykh kompetentnostei NUSh dlia pochatkovoї shkoly – chek-list dlia vchytelia [Eleven key competencies of NUS for primary school - a checklist for teachers]. (2016). URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2108-11-kompetentnostey-uchnya-pochatkovo-shkoli-chech-lst-dlya-vchitelya>. [in Ukrainian].
10. Morozov, S., & Shkaraputa, L. (Eds.). (2000). *Slovnnyk inshomovnykh sliv* [Dictionary of foreign words]. Naukova dumka. [in Ukrainian].
11. Shadiuk, O. (2020). Innovatsiini pidkhody do orhanizatsii nastupnosti doshkilnoi ta pochatkovoї lanok osvity [Innovative approaches to the organization of continuity of preschool and primary education]. *Innovatyka u vykhovanni*, 11. 219–123 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 27.03.2021 р.
Стаття прийнята до друку 07.04.2021 р.

Yastrub Oksana

Candidate of Pedagogical Sciences
primary school teacher

Municipal Institution «Lutsk educational complex № 26 of Lutsk City Council of Volyn region», Lutsk, Ukraine

SYNCHRONIZATION OF COMPETENCIES OF PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION AS A REQUIREMENT OF NOWADAYS

Abstract. The relevance of the study is due to the priority of the principles of continuity and prospects of modern education, compliance with which will ensure the holistic formation of personality during all years of study in educational institutions. Maintaining continuity with the preschool period of childhood, primary school ensures the further development of the child's personality, its physical, intellectual, social development; forms the value attitude to the state, native land, Ukrainian culture, health, ability to creative expression, critical thinking and more. Emphasis is placed on the need to synchronize the basic provisions of preschool and primary education, as bringing the content, forms and methods of formation of preschoolers' competencies in line with the requirements for personality set by the reform of the New Ukrainian School. The purpose of the article is to determine the main aspects of synchronization of preschool education with primary for the holistic formation of the child's competencies. In the process of scientific research methods of analysis, synthesis, generalization, systematization, inferences and comparisons were used to determine the main competencies and their synchronization with such normative documents as the Basic component of preschool education and the State standard of primary education. The competencies defined by the Basic component of preschool education and the State standard of primary education, built in accordance with the requirements of the Concept of the new Ukrainian school, have been synchronized. In the process of comparative analysis it was noted that each of the competencies of the Basic component of preschool education is defined by the competence in the State standard of primary school, which characterizes the continuity and prospects of preschool and primary education. Since the leading activity in preschool is play, the basic component is the formation of game competence, and in the primary school the educational process is built through play.

Key words: synchronization; pre-school education; primary education; continuity; synchronization of goals of preschool and primary education.